

Grännaberget

-Nyckelbiotoper och naturvärden 2015

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Metodik och avgränsning	3
Resultat	3
Områden	3
Arter	5
Områdesredovisning	5
Litteratur	14

Framsidas foton visar tallmiljön ovanför branten, frostig asplav (tv) och plattad jordtunga.

Detta är en projektrapport skriven av Fennicus Natur. Företaget är en enskild firma som drivs av Mikael Hagström. Fennicus Natur genomför såväl bredare allmänekologiska inventeringar som mer specialiserade inventeringar av kryptogamer och fåglar. Företaget skriver också skötselplaner, genomför guidningar och håller enstaka föredrag. Samtliga foton är tagna av Mikael Hagström.

Sammanfattning

Området mellan Gränna och E4an är ovanligt rikt på gamla grova tallar. Här finns inslag av tallar på mer än 200 år. Området karaktäriseras annars av den dramatiska förkastningsbranten som utgör gräns mot Gränna samhälle. I anslutning till denna finns både gammal tallskog men även artrika ädellövsmiljöer. Även själva bergbranten i sig hyser en rik flora mossor och lavar med flera ovanliga arter. Centralt i området finns ett ekområde som tidigare betats och där det finns ett ganska stort inslag av mer eller mindre vidkroniga gamla ekar av värde för såväl lavar som insekter.

Metodik och avgränsning

Området inventerades enligt metodiken för skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering med tillägget att även öppna marker skulle värderas och beskrivas på motsvarande sätt. Metodiken innebär att inventeraren letar upp särskilt intressanta områden baserat på förekomsten av olika skogliga strukturer och element. Det kan handla om stor trädslagsvariation, gamla träd, blockighet, lodytor och stor mängd död ved eller områden med särskilda klimatmässiga förutsättningar. Området som inventerades utgjordes i stort sett av den kommunalt ägda naturmarken mellan Gränna och E4.

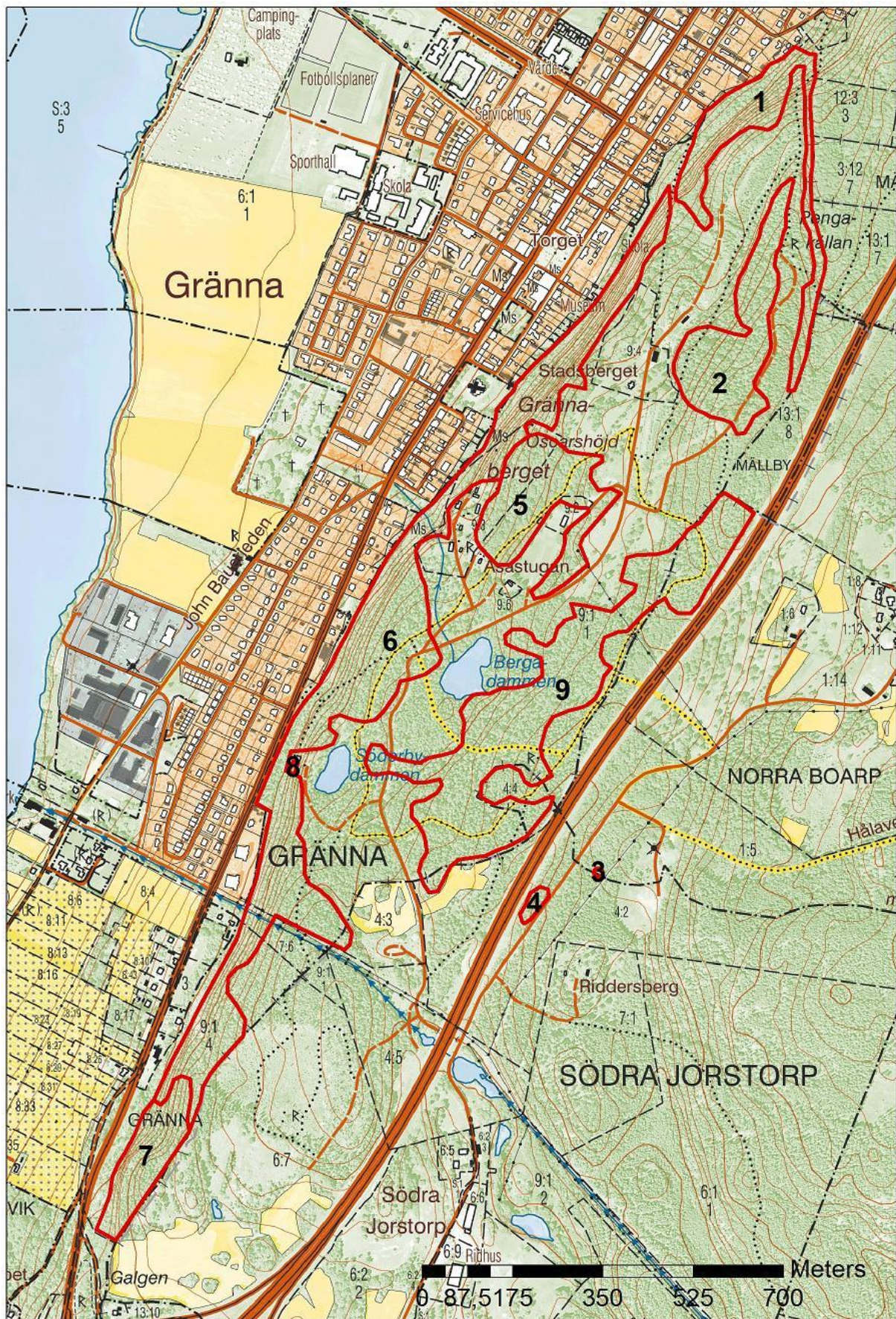
Resultat

Områden

Vid inventeringen identifierades 9 områden med höga naturvärden. Av dessa är 8 mer eller mindre beskogade och ett område utgörs av artrik gräsmark. Areellt sett dominerar områden med gamla tallar men sett till artrikedomen är själva bergbranten ner mot Gränna och de begränsade förekomsterna av äldre ädellövträd av minst lika stor betydelse. I kapitlet "Områdesbeskrivningar" nedan ges mer utförliga beskrivningar av de biologiska värdena.

Foto: De ovanliga kantlavarna *Lecanora lojkaeana* (tv) och *Lecanora swarzii* (th) växer båda direkt på berget i branten.

Karta 1: Översiktskarta över det undersökta området. Siffrorna är områdesnummer.

Arter

Även om fokuset legat på naturtyper och strukturer i inventeringen så framkommer en hel del ny kunskap om arter i biotoperna. I inventeringen har rödlistade arter och signalarter eftersökts särskilt. Rödlistade arter är arter som minskar, är särskilt känsliga för pågående markanvändning eller är så sällsynta att de löper risk att dö ut från landet enligt ArtDatabankens expertkommittéer (Gärdenfors, U (ed) 2010). De rödlistade arterna delas in i olika kategorier utefter hur stor risken för att de ska dö ut från Sverige bedöms vara. Kategorin NT är den kategori som innebär den lägsta risken men ändå nästan hotade (Near Threatened), VU står för Vulnerable = sårbar, EN står för Endangered dvs starkt hotad, CR står för Critically Endangered, akut hotad och sedan finns en kategori DD, Data Deficient, där arter som man saknar tillräcklig kunskap om men som ändå tros hamna inom rödlistan hamnar. Signalarter kallas här de arter som enligt skogsstyrelsen indikerar särskilt värdefulla områden för biologisk mångfald i skogen (Nitare, J (ed) 2005).

Arterna i rapporten

Alla fynd av naturvårdsintressanta arter (i tabellerna under varje område) har rapporterats till artportalen. Som naturvårdsintressanta arter räknas rödlistade arter, signalarter (enligt ovan), värdeindikerande arter enligt de ekologiska katalogerna över lavar och svampar (Hallingbäck T. 1995 och Hallingbäck & Aronsson (red) 1998). Hävdgynnade arter enligt Äng- och bete inventeringen (Jordbruksverket 2002-2004) anges bara i den beskrivande texten.

Tabell 2: Påträffade rödlistade arter med växtmiljö eller substrat

Art	Namn (rödliste-kategori 2015)	Miljö/substrat
Kristall-lundlav	<i>Bacidia absistens</i> (VU)	Ask
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i> (NT)	Gammal ek och ask
Svartöra	<i>Auricularia mesenterica</i> (NT)	Almved
Klosterlav	<i>Biatoridium monasteriense</i> (VU)	Alm och ask
Frostig asplav	<i>Lecidella laureri</i> (DD)	Ask
Bäcksidenmossa	<i>Plagiothecium platyphyllum</i> (NT)	Gammal ek
Hjälmbrosklav	<i>Ramalina baltica</i> (NT)	Gammal ek
Blyertslav	<i>Buellia violaceofusca</i> (NT)	Gammal ek
Tallticka	<i>Phellinus pini</i> (NT)	Gamla tallar
Skuggorangelav	<i>Caloplaca lucifuga</i> (NT)	Gammal ek
Korallvaxskivling	<i>Hygrocybe constrictospora</i> (NT)	Gräsmark
Kalkvaxskivling	<i>Hygrocybe calciphila</i> (NT)	Gräsmark
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i> (NT)	Gammal ek

Områdesredovisning

Nedan redovisas de olika delområdena med administrativa data, naturvärdesbedömning, beskrivning, åtgärdsbehov för att bibehålla naturvärdena och sist en lista med signalarter, rödlistade arter och i övrigt särskilt sällsynta arter. Områdesnumren syftar till kartan ovan.

Namn: Lövskogsbrant och bäckmiljö vid norra Gränna

Nr: 1

Naturvärdesklass: 2

Datum för besök: 20151019

Areal: 3,8 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har ett högt värde knutet till lövskogsmiljön med sina senvuxna ibland gamla lövträd, den lilla bäcken, död ved samt till bergbranter och block, alltsammans beläget i ett fuktigt mikroklimat. Området hyser en rik kryptogamflora med flera rödlistade arter.

Beskrivning:

Området består av i huvudsak blockiga bergbranter som delvis ligger an mot en liten skogsbäck och delvis utgör den dramatiska förkastningsbranten mot Vättern. I området finns en lövdominerad skog med en rad olika trädslag i olika åldrar men med ett påtagligt inslag av äldre träd. Det viktigaste trädslaget är i dagsläget ask, men även ekar, lönnar och almar hyser signalarter. Marken i området är rik och bördig vilket ger upphov till en frodig vegetation. I området har de rödlistade arterna svartöra, bäcksidenmossa, klosterlav och frostig asplav påträffats men det finns säkert fler.

Bibehållande av värden:

Områdets naturvärde bevaras sannolikt bäst nästan utan skötselinsatser. Längst i öster skulle det emellertid vara bra att avveckla ung gran som är på väg in i lövbeståndet.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Svartöra	<i>Auricularia mesenterica</i>	NT
Klosterlav	<i>Biatoridium monasteriense</i>	VU
Frostig asplav	<i>Lecidella laureri</i>	DD
Bäcksidenmossa	<i>Plagiothecium platyphyllum</i>	NT
Glansfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	Signalart
Gulnål	<i>Chaenotheca brachypoda</i>	Signalart
Trubbfjädermossa	<i>Homalia trichomannoides</i>	Signalart
Trädporcella	<i>Porella platyphylla</i>	Signalart
Stenporcella	<i>Porella cordeana</i>	Signalart
Klippfrullania	<i>Frullania tamarisci</i>	Signalart
Jaguarfläck	<i>Arthonia ruana</i>	Signalart
Traslav	<i>Leptogium lichenoides</i>	Signalart
Kruskalkmossa	<i>Tortella tortuosa</i>	Signalart
Skärmstarr	<i>Carex remota</i>	Signalart
Ormbär	<i>Paris quadrifolia</i>	Signalart

Namn: Gammeltallar vid pulkabacken

Nr: 2

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151019

Areal: 4,4 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har höga naturvärden knutna till de gamla tallarna. Flera av dessa hyser den rödlistade taltickan och är lämpliga för flera rödlistade insekter och som boträd för fåglar.

Beskrivning:

Norr om pulkabacken ligger en höjdrygg bevuxen av tallskog med stort inslag av gamla ofta grova tallar. Många av dessa är mellan 150 och 200 år och enstaka kanske ännu äldre. Framförallt nära pulkabacken är marken rik och här finns ett påtagligt inslag av hassel och det är här de grövsta träden står. På några träd växer den rödlistade taltickan.

Bibehållande av värden:

Områdets naturvärden kommer bestå om de gamla tallarna får stå kvar. Värdet kommer att öka om död ved lämnas kvar.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Talticka	<i>Phellinus pini</i>	NT
Kornig nållav	<i>Chaenotheca chlorella</i>	Signalart
Krusig ulota	<i>Ulotia crispa</i>	Signalart

Namn: Ek norr om Riddersberg

Nr: 3

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151020

Areal: Punktojekt

Naturvärdesbedömning:

Den gamla eken hyser en värdefull lavflora med bland annat den rödlistade rosa skärelaven.

Beskrivning:

Norr om Riddersberg står denna relativt spärrkroniga gamla ek i kanten av en bergklack. Eken hyser flera signalarter bland lavarna, bland annat den rödlistade rosa skärelav.

Bibehållande av värden:

Eken kommer på sikt behöva huggas fram.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	Signalart
Gulpudrad spiklav	<i>Calicium adpersum</i>	Signalart
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT

Namn: Tallhäll väster om Riddersberg

Nr: 4

Naturvärdesklass: 4

Datum för besök: 20151020

Areal: 0,2 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har vissa naturvärden knutna till gamla tallar och någon enstaka hålasp. Området är lämpligt för krävande insekter.

Beskrivning:

Nordväst om Riddersberg ligger denna bergknalle bevuxen med gamla tallar. I den södra kanten står också några aspar där åtminstone en har hackspettshål.

Bibehållande av värden:

Områdets naturvärde bevaras bäst utan aktiva insatser.

Namn: Ekar norr om Åsastugan

Nr: 5

Naturvärdesklass: 2

Datum för besök: 20151019

Areal: 4,3 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har höga naturvärden knutna till gamla lövträd, främst ek, och gamla tallar. Här finns en rik kryptogamflora med flera rödlistade lavar på flera ekar.

Beskrivning:

Norr om Åsastugan ligger en ekdominerad igenväxande hage eller gles skog. Ju närmare branten i väster man kommer desto fler tallar står bland ekarna. De grövste träden står i den östra delen men även i övriga delar är träden gamla och hyser en rik lavflora. Här finns bland annat de rödlistade arterna hjälmbrosklav, rosa skärelav och blyertsav. Många av ekarna har drabbats av någon sjukdom och är nu döende. Området har tidigare betats.

Bibehållande av värden:

Flera av de spärrgreniga ekarna i söder och öster har behov av frihuggning. Återupptaget bete vore positivt.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Brun nållav	<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	Signalart
Hjälmbrosklav	<i>Ramalina baltica</i>	NT
Skuggorangelav	<i>Caloplaca lucifuga</i>	NT
Blodvaxskivling	<i>Hygrocybe coccinea</i>	Signalart
Blyertsav	<i>Buellia violaceofusca</i>	NT
Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	Signalart
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i>	NT
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT
Gulpudrad spiklav	<i>Calicium adpersum</i>	Signalart

Namn: Grännabranten

Nr: 6

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151019

Areal: 15,9 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har höga naturvärden knutna till gamla senvuxna tallar, bergbranter, gamla lövträd och fläckar med ängsvegetation.

Beskrivning:

Området utgörs av en långsträckt och höga bergbranten som ingår i Vätterförkastningen samt gammal tallskog i anslutning till denna. Här är mycket gott om gamla tallar och träd kring 200 år är inte ovanligt. Nedanför branten står också enstaka gammal grov ask, alm och lönn. Förutom de gamla träden så är själva bergbranten en intressant och artrik miljö. Här finns en rad signalarter bland mossorna och på en halvexponerad lodyta växer de nordliga lavarna *Lecanora lojkaeana* och *Lecanora swartzii*. Även förekomsten av mossan späd frullania är värd att nämnas. Här och var i branten finns fläckar med en rik kalk- och hävdgynnad flora med arter som axveronika och blodnäva.

Bibehållande av värden:

Områdets höga värden bevaras sannolikt bäst utan ingrepp. Det är också viktigt med lite träd även nedanför lodytorna mot samhället.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	Signalart
Kruskalkmossa	<i>Tortella tortuosa</i>	Signalart
Blåsflikmossa	<i>Lejeunea cavifolia</i>	Signalart
Korallav	<i>Sphaerophorus globosus</i>	Signalart
	<i>Lecanora lojkaeana</i>	Sällsynt
	<i>Lecanora swartzii</i>	Sällsynt
Späd frullania	<i>Frullania fragilifolia</i>	Sällsynt
Stenporella	<i>Porella cordeana</i>	Signalart
Trubbfjädermossa	<i>Homalia trichomannoides</i>	Signalart
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	Signalart
Trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	Signalart
Traslav	<i>Leptogium lichenoides</i>	Signalart

Namn: Södra Grännabergsbranten

Nr: 7

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151019

Areal: 2,4 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har höga naturvärden knutna till gamla tallar och gamla lövträd. Enstaka lövträd hyser rödlistade lavar.

Beskrivning:

Området består av en västvänd sluttning bevuxen med olikåldrig tallskog med ett regelbundet inslag av spärrgreniga gamla tallar. Någon enstaka tall hyser tallticka. Främst längst i söder finns också inslag av ek och ask. En av askarna är ganska grov och hyser den rödlistade kristall-lundlaven samt vad som tros vara den rödlistade trubbig brosklav.

Bibehållande av värden:

Områdets naturvärden skulle sannolikt gynnas av återupptagen beteshävd och ett visst uttag av tall i mellanålder och bland yngre träd. Tillskapande av död ved av tall skulle också vara positivt.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Kristall-lundlav	<i>Bacidia absistens</i>	VU
Trubbig brosklav?	<i>Ramalina obtusata?</i>	VU
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	Signalart
Blodvaxing	<i>Hygrocybe coccinea</i>	Signalart
Storrams	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Signalart
svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	Signalart

Namn: Sommarhemmets gräsplan

Nr: 8

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151020

Areal: 0,03 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har ett högt naturvärde knutet till den välhåddade gräsplätten. Här finns en rik ängssvampsflora med ett par rödlistade arter.

Beskrivning:

Området består av en plan plätt ogödslad gräsmark på kalkrik lite sandig jordmån. Här finns en rad ovanliga ängssvampar, bland annat de rödlistade arterna korallvaxing och kalkvaxing.

Bibehållande av värden:

Områdets naturvärde kommer att bestå om det fortsätter att klippas och inte gödulas eller täcks med jord eller grusas upp.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Kalkvaxing	<i>Hygrocybe calciphila</i>	NT
Korallvaxing	<i>Hygrocybe constrictospora</i>	NT
Vitvaxing	<i>Hygrocybe virginea</i>	Signalart
Ängsvaxing	<i>Hygrocybe praetensis</i>	Signalart
Blodvaxing	<i>Hygrocybe coccinea</i>	Signalart
Plattad jordtunga	<i>Geoglossum cookeianum</i>	Signalart
Svart jordtunga	<i>Geoglossum umbratile</i>	Signalart

Namn: Gammeltallar kring Bergadammen

Nr: 9

Naturvärdesklass: 3

Datum för besök: 20151019

Areal: 12,2 ha

Naturvärdesbedömning:

Området har ett högt naturvärde knutet till de gamla tallarna. Här finns talticka på flera träd och träden är lämpliga som boträd för rovfåglar, hackspettar och för vedlevande insekter.

Beskrivning:

Området består av tallskog med ett påtagligt inslag av gamla ofta grova tallar. Dessa gamla träd utgör inslag i en olikåldrig skog och det varierar i avstånd mellan gamlingarna men det finns alltig yngre träd ibland dem. På en vindfälld avsågad gammeltall (bilden) räknades inte mindre än 220 årsringar. I stora delar av området finns underväxt av hassel vilket indikerar rika markförhållanden.

Bibehållande av värden:

Områdets höga värden består om de gamla tallarna får stå kvar. Det är positivt om död ved kan lämnas kvar, särskilt från de grövsta träden.

Tabell: Naturvårdsintressanta arter

Artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT
Blodticka	<i>Gloeoporus taxicola</i>	Signalart
lundelm	<i>Elymus caninus</i>	Signalart

Litteratur

Gärdenfors, U. (ed.) 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Hallingbäck, T. & Aronsson, G. (red) 1998. Ekologisk katalog över storsvampar och myxomyceter. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. 2a och reviderade upplagan.

Hallingbäck, T. 1995. Ekologisk katalog över lavar. ArtDatabanken, Uppsala.

Jordbruksverket 2002-2004. Ängs och betesmarksinventeringen.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoochklimat/ettriktodlingslandskap/angsochbetesmarksinventering.4.207049b811dd8a513dc80003958.html>

Nitare, J. et. al. 2005. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.